

Suomen Ensihoitoalan Liitto ry

LAUSUNTO

Liikenne- ja viestintäministeriö

Suomen Ensihoitoalan Liitto ry:n lausunto tieliikennelain uudistamisesta

Suomen Ensihoitoalan Liitto ry

Suomen Ensihoitoalan Liitto ry (Förbundet för Akutvård i Finland rf) on moniammatillinen, ensihoidon ja immobilisaatiohoidon asiantuntija sekä ensihoidon parissa työskenteleviä ja sitä opiskelevia yhdistävä järjestö. Liitto on aloittanut toimintansa vuonna 1968 Suomen Lääkintävahtimestarien yhdistyksenä ja vuonna 1979 nimi muutettiin Suomen Lääkintävahtimestarien ja Sairaankuljettajien yhdistykseksi. Vuonna 1990 nimi muuttui Suomen Ensihoitajaliitoksi ja nykyinen nimi otettiin käyttöön vuonna 2000. Liitto toimii myös Tehy ry:n yhteistyöjäsenjärjestönä. Liiton tarkoituksena on osallistua jäsenistönsä ammattien kehittämiseen sekä pyrkiä lisäämään jäsenistönsä ammattitietoa ja -taitoa.

Ambulanssin kuljettaminen ja hälytysajo

Ambulanssien hälytysajot muodostavat merkittävän potilas- ja liikenneturvallisuusriskin. Suomessa loukkaantuu Vakuutusyhtiöiden keskusliiton (VAKES) tilastojen mukaan vuositasolla noin 20 - 30 ja kuolee 1 - 2 henkilöä liikenneonnettomuuksissa, joissa osallisena on ambulanssi (lähde). Tällä hetkellä on hovioikeuden käsittelyssä Itä-Savossa vuonna 2016 tapahtunut ambulanssin ja henkilöauton onnettomuus, jossa molemmat henkilöautossa olleet menehtyivät. Lisäksi ambulanssit ovat osallisina vuosittain useissa ns. peltikolareissa joissa ei synny henkilövahinkoja. Edellä mainittujen onnettomuuksien ja vahinkojen lisäksi ambulanssien hälytysajoissa tapahtuu päivittäin sekä vakavia läheltä piti- ja vaaratilanteita, joissa onnettomuus vältetään usein vain onnella. Ambulanssien onnettomuudet sekä vaaratilanteet aiheuttavat merkittävän riskin liikenne- työ- ja potilasturvallisuudelle myös siksi, että potilaan tarvitsema välttämätön ensihoito uhkaa viivästyä.

Ambulanssin kuljettajapätevyyttä ei ole lainsäädännössä erikseen määritetty eivätkä ensihoitajan opinnot sisällä varsinaista ambulanssilla tapahtuvaa ajoharjoittelua tai liikenteessä tapahtuvaa hälytysajoa. Työnantajalla on vastuu uuden työntekijän perehdytyksestä ja tarvittavasta täydennys- ja lisäkoulutuksesta, mutta ambulanssin kuljettamiseen eikä hälytysajoon liittyvää erillistä koulutusvelvoitetta ei säädöksissä ole. Erityisen vaaralliseksi tilanteen tekee se, että vastavalmistunut ensihoitaja pääsee tai oikeammin joutuu ambulanssin kuljettajaksi ilman minkäänlaista hälytysajokoulutusta. Huonoimmassa tapauksessa ajokokemus autolla ylipäänsä voi olla erittäin vähäinen, eikä ambulanssin kokoisella autolla sitä ei ole ollenkaan.

Ambulanssien rakenteen kehitys ja alueelliset vaatimukset nelivetoisista autoista edellyttävät usein lisäksi C1 ajokorttiluokan ajo-oikeutta.

Suomen Ensihoitoalan liitto on toistuvasti esittänyt huolensa ambulansseille tapahtuviin onnettomuuksiin ja vaatinut ambulanssin kuljettajalta edellytettäväksi koulutus- ja pätevyysvaatimuksia jo vuosia, mutta toistaiseksi tuloksetta. Myös kansanedustaja Tarja Tallqvist on vuonna 2010 tehnyt eduskunnalle aloitteen (TMP 60/2010) sairaankuljetukseen osallistuvien henkilöiden hälytysajokoulutuksen lisäämiseksi. Aloite ei kuitenkaan edennyt.

YKSITYISKOHTAINEN KÄSITTELY

21 §. Ambulanssi ja ensihoitoajoneuvo

Suomen Ensihoitoalan liitto pitää esitettyä ensihoitoajoneuvon määritelmää hyvänä ja perusteltuna. Ensihoitopalvelun toiminta on kehittynyt perinteisestä äkillisesti sairastuneiden ja vammautuneiden kuljetuspalvelusta toimintaan, jossa keskiössä on potilaan tilanarviointi ja tarvittavan hoidon aloitus. Vain tarvittaessa suoritetaan kuljetus ambulanssilla tarkoituksenmukaiseen terveydenhuollon toimipisteeseen. Merkittävä osa ensihoitopalvelun tehtävistä ei johda kuljettamiseen, ja siksi on olemassa tarve ensihoitopalvelun ajoneuville, jonka avulla toteutetaan nopea potilaan tilan arviointi ja keskitetään kuljetusresurssit niitä tosiasiallisesti tarvitsevia potilaita varten. Tällaisia muita ensihoitopalvelun ajoneuvoja käyttävät esimerkiksi lääkäri- ja kenttäjohtajayksiköt. Määritelmä mahdollistaa myös aivan uudentyyppiset ajoneuvokonseptit.

186 §. Poikkeussäännöt

Tieliikenteen säännöistä poikkeaminen on vaativa tehtävä. Hälytysajoneuvon tai muun ajoneuvon kuljettajan on tiedostettava, että esimerkiksi nopeuden kasvaessa mahdollisuudet havaintojen tekemiseen vähenee. On myös ymmärrettävä, hälytysäänät eivät välttämättä kuulu eivätkä hälytysvalot näy kaikille tienkäyttäjille. Siksi ajonopeus ja säännöksistä poikkeaminen on sovitettava liikenneympäristön ja olosuhteiden mukaiseksi. Säännöistä poikkeavan kuljettajan on varmistettava, että muut tienkäyttäjät voivat havaita poikkeavasi käyttäytyvän tienkäyttäjän ja tarvittaessa suoriutua esimerkiksi esteettömän kulun antamisesta asianmukaisesti.

Poikkeussäännöksiä käyttävät viranomaiset ja toimijat määrittelevät itse osaamisensa tason. Poikkeussääntöjä soveltavan taidon ja kyvyn on oltava tehtävän edellyttämällä tasolla kaikissa liikennetilanteissa. Tällä hetkellä viranomaisilla tai muilla toimijoilla ei ole erityistä lakiin perustuvaa koulutusvelvollisuutta, vaan jokainen ajo-oikeuden omaava voi soveltaa ja käyttää poikkeussäännöstä, jos työtehtävät niin edellyttävät.

Osaamisen varmistamiseksi viranomaisten tai muiden toimijoiden tulee oppilaitoksissa tai muuten järjestää asianmukaista koulutusta. Opetussisältönä tulisi olla ainakin

ennakoivaa ajamista, lainsäädännön koulutusta, hälytyslaitteiden käyttöön ja havaittavuuteen sekä tilannenopeuden merkitykseen liittyvää koulutusta.

Suomen Ensihoitoalan Liitto ry yhtyy lainsäätäjän huoleen hälytysajon nykytilasta ja sen vaativuudesta, ja näkee myös erittäin tärkeänä, että tieliikennelain kokonaisuudistuksessa huomioidaan hälytysajoneuvokuljettajien koulutusvaatimukset Huolestuttavana Suomen Ensihoitoalan Liitto ry pitää sitä, että tällä hetkellä sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole ensihoitopalvelun järjestämisestä vastaaville sairaanhoitopiireille tai ensihoitoa opettaville oppilaitoksille ambulanssin liikenne- ja potilasturvalliseen kuljettamiseen sekä hälytysajoon minkäänlaista ohjeistusta tai koulutukseen liittyvää sisältövaatimusta. Myöskään opetus- ja kulttuuriministeriö ei ole asiaan huomionnut millään tavalla.

Hälytysajoneuvon kuljettamisen pätevyysvaatimusten puuttuminen

Tieliikennelakiin esitetään uusia pätevyysvaatimuksia mm. erikoiskuljetusten liikenteenohjaajille (66§), joilta tullaan edellyttämään koulutusta, tutkintoa ja määräaikaista täydennyskoulutusta. Tätä perustellaan mm. oikeudella poiketa tehtävässään tarvittaessa liikennesäännöistä. Suomen Ensihoitoalan Liitto ry. pitää erikoisena, että hälytysajoneuvon kuljettajalta ei edellytetä mitään erityiskoulutusta, vaikka hälytysajoneuvolla toimitaan liikenteessä selkeästi riskialttiimmin kuin mainituissa erikoiskuljetuksen saattotehtävissä.

Viimeaikaiset kuolemaan johtaneet ambulanssikolarit ovat sattuneet juuri muuta liikennettä ja nopeusrajoitusta suurempaa nopeutta käyttäen ja esim. sulkuviivan ylitystilanteissa. Ambulanssin hälytysajon liikenneturvallisuusriskeistä huolimatta ambulanssin kuljettamisen turvallisuusstandardit, hälytysajokoulutus ja pätevyys puuttuvat lainsäädännöstä kokonaan. Vastavalmistunut ensihoitaja pääsee tai joutuu kuljettamaan ambulanssia hälytysajossa ilman koulutusta ja aiempaa kokemusta 3500kg painavan pakettiauton ajamisesta.

Kaksi kuoli ambulanssin ja henkilöauton kolarissa. (LUKIJAN KUVA)

Ambulanssi kolaroi henkilöauton kanssa Siilinjärvellä elokuussa 2014. Henkilöautoa ajanut iäkäs nainen kuoli törmäyksessä.

Terveystieteiden hädäntilanteiden ajonopeudet ovat muuta liikennettä merkittävästi suuremmat, ja lisäksi kuljettaja (erityisesti kenttäjohtoyksikössä) joutuu seuraamaan yhtä tai useampaa karttanäyttöä sekä radioliikennettä. Ensihoidon kenttäjohtajan tehtäviin kuuluu hädäntilanteiden aikana myös tehtävään liittyvä operatiivinen johtaminen.

98 § Teknisen laitteen käyttäminen

Pykälässä kielletäisiin viestintävälineen käyttö siten, että kuljettaja pitää sitä kädessään. Vaikka määräys sinänsä on perusteltu, käytännössä ensihoidossa tulee tilanteita, joissa kuljettajan on käytettävä radiopuhelinta (esim. Virve-päätelaitetta) pitämällä sitä kädessään, tai ainakin siten että laite on työasun radiopuhelintaskussa. Pykälään tulisi säätää poikkeus puhepainikkeella varustettuja, vuoroasuun viestintävälineen tarkoitettuja radiolaitteita varten.

YHTEENVETO

Suomen Ensihoitoalan Liitto ry esittää uudistettavaan tieliikennelakiin seuraavia lisäyksiä:

1. Laissa tulee edellyttää koulutusvaatimus ambulanssin ja ensihoitoajoneuvon kuljettamiselle ja erityisesti hädäntilanteiden ajamiselle (vrt. erikoiskuljetuksen liikenteenohjaajan koulutus), jonka tulisi sisältää esim. seuraavia asioita
 - a. Tieliikennelainsäädäntö ja hädäntilanteiden vastuu sekä velvollisuudet
 - b. Ennakoivan ja turvallisen hädäntilanteiden standardit
 - c. Päätöksenteko hädäntilanteiden ajasta
 - d. Ambulanssi- ja ajosimulaattorin hyödyntäminen koulutuksessa
 - e. Ambulanssin käsittely ja ajoharjoittelu
2. Lakiehdotuksen 98§:än tulisi harkita poikkeusta, joka mahdollistaisi esim. viranomaisverkon (Virve) päätelaitteen tai muun radiopuhelimen käyttämisen kädessä pitäen.

12.4.2017

Suomen Ensihoitoalan Liitto ry:n asiantuntijatyöryhmä

Lisätietoja: etunimi.sukunime@sehl.fi

Juhani Seppälä
Ensihoidon lehtori, Sh TtM

Karoliina Malinen
Ensihoitaja, ensihoitaja AMK

Sanna Kauppinen
Ensihoitaja, sairaanhoitaja AMK

Piia Kokko
Ensihoitaja, sairaanhoitaja AMK

Juha Hyötyläinen
Ensihoitaja, sairaanhoitaja AMK

Suomen Ensihoitoalan Liitto Ry

Francisca Mannström
Puheenjohtaja

Timo Hurskainen
I puheenjohtaja

LIITE: raportti ambulanssionnettomuuksista (Jukka Pappinen)